

## بررسی بیگانگی تحصیلی دانشجویان با استفاده از پایش وضعیت سرمایه‌های فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ارومیه در سال تحصیلی 92-93

سیدجمال میرقاسمی<sup>1\*</sup>، محمد حسنی<sup>2</sup>، مریم سامری<sup>3</sup>

تاریخ دریافت 1393/12/08 تاریخ پذیرش 1394/03/01

### چکیده

**پیش‌زمینه و هدف:** یکی از معضلات دوره معاصر که جوامع بسیاری بدان مبتلا بوده است، مسئله بیگانگی و شکل‌های گوناگون آن است. بیگانگی تحصیلی، به‌عنوان یکی از شکل‌های بیگانگی، اصطلاحی است که برای توضیح جدایی دانشجویان از فرایند یادگیری استفاده می‌شود. از این رو تحقیق حاضر با هدف بررسی بیگانگی تحصیلی دانشجویان با استفاده از پایش وضعیت سرمایه فرهنگی، سرمایه اقتصادی و سرمایه اجتماعی دانشجویان انجام شده است.

**مواد و روش‌ها:** تحقیق حاضر از نوع توصیفی-تحلیلی است. جامعه آماری پژوهش تعداد ۶۱۶ نفر از دانشجویان ورودی دانشگاه علوم پزشکی ارومیه در سال تحصیلی ۹۲-۹۳ بودند که ۲۲۷ نفر با استفاده از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای نسبی به‌عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری داده‌ها، چهار پرسشنامه سرمایه فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و بیگانگی تحصیلی بودند که روایی و پایایی آن‌ها بررسی و مورد تأیید قرار گرفت. تجزیه و تحلیل داده‌ها توسط نرم‌افزار SPSS18.0 و با استفاده از آزمون‌های آماری t مستقل، تحلیل واریانس یک‌طرفه (ANOVA) و ضریب همبستگی پیرسون انجام شد.

**یافته‌ها:** یافته‌های تحقیق نشان داد که میزان بیگانگی تحصیلی دانشجویان جدیدالورود دانشگاه علوم پزشکی ارومیه تقریباً در حد متوسط می‌باشد و بنابراین هنوز در وضعیت بحرانی قرار نگرفته است. باین وجود بین بیگانگی تحصیلی دانشجویان رشته‌های پزشکی و رشته‌های وابسته به پزشکی تفاوت معنی‌دار وجود دارد. همچنین بین متغیرهای سرمایه فرهنگی و سرمایه اجتماعی دانشجویان با بیگانگی تحصیلی آنان رابطه معنی‌دار و معکوس وجود دارد اما بین سرمایه اقتصادی دانشجویان و بیگانگی تحصیلی آنان رابطه معنی‌داری وجود ندارد.

**بحث و نتیجه‌گیری:** بیگانگی تحصیلی در بین دانشجویان واقعیتی انکارناپذیر است که شناسایی و توجه بر میزان بیگانگی تحصیلی و عوامل تأثیرگذار بر آن می‌تواند راهگشای برنامه ریزان تحصیلات عالی در کشور باشد.

**کلیدواژه‌ها:** بیگانگی تحصیلی، سرمایه فرهنگی، سرمایه اقتصادی، سرمایه اجتماعی، دانشجویان

مجله دانشکده پرستاری و مامایی ارومیه، دوره سیزدهم، شماره پنجم، پی‌درپی 70، مردادماه 1394، ص 417-424

آدرس مکاتبه: دانشگاه آزاد اسلامی، واحد ارومیه، تلفن: ۰۹۱۲۴۳۹۲۷۱۰

Email: s\_mirghasemi@yahoo.com

### مقدمه

از موضوع دانش خود، کارمند از کار اداری، استاد از کار تدریس و نهایتاً دانشجو نیز می‌تواند از تحصیل و دانشگاه بیگانه شود (۲). بیگانگی تحصیلی به‌عنوان یکی از شکل‌های بیگانگی، اصطلاحی است که برای توضیح جدایی دانشجویان یا دانش آموزان از فرایند یادگیری استفاده می‌شود. بیگانگی تحصیلی به‌صورت جدا افتادن فرد از یک گروه تحصیلی که می‌باید در آن عضو باشد یا از یک فعالیت آموزشی که می‌باید مثل بقیه گروه آن را انجام دهد مطرح می‌باشد که این جدا افتادگی می‌تواند ذهنی یا رفتاری باشد (۳).

یکی از معضلات دوره معاصر که جوامع بسیاری بدان مبتلا بوده و اذهان متفکرین متعددی را به خود مشغول کرده است، مسئله بیگانگی و شکل‌های گوناگون آن است. در ادبیات جامعه‌شناختی از مفهوم بیگانگی به‌عنوان تنفر یا بیزاری، احساس انفصال، جدایی و دور افتادن از خود، دیگران، جامعه و کار یاد کرده‌اند (۱). آنچه مسلم است این است که امروزه بیگانگی در تمام گروه‌ها، طبقات و قشرهای اجتماعی به نوعی دیده می‌شود. همچنان که یک کارگر ممکن است از کارش بیگانه شود، دانشمند

<sup>1</sup> کارشناس ارشد برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد ارومیه (نویسنده مسئول)

<sup>2</sup> دانشیار، گروه علوم تربیتی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه ارومیه

<sup>3</sup> استادیار دانشگاه آزاد اسلامی، واحد ارومیه، گروه علوم تربیتی، ارومیه، ایران

موسیقی، موزه‌ها، آرشیوها و کتابخانه‌ها، زبان و سخنوری، مهارت‌های ارتباطی، مهارت در زبان‌های خارجی و ... فرزندانی خانواده‌های متفاوت از نظر اقتصادی-اجتماعی وارد مدرسه می‌شوند و بنابراین دارای سرمایه فرهنگی نابرابر هستند ولی متأسفانه مدرسه سرمایه فرهنگی این دانش‌آموزان را برابر و مساوی نمی‌سازد. دانش‌آموزان وابسته به طبقات متوسط و بالا در نظام آموزشی مدرسه‌ای غالباً موفق‌ترند و این مسئله به نظر بورديو دو علت عمده دارد. یکی اینکه به‌واسطه برخورداری از امکانات مادی بیشتر خانواده سرمایه فرهنگی بیشتری نسبت به دانش‌آموزان وابسته به طبقات پایین دارند و دوم اینکه فرهنگ خانوادگی این دانش‌آموزان با فرهنگ مدرسه و محیط آموزشی سازگارتر و هماهنگ‌تر است (۱۱). باید توجه داشت که اگرچه نظرات بورديو عمدتاً متوجه مدارس بوده‌اند اما ویژگی‌های مطرح شده محدود به مدرسه نبوده و در دیگر محیط‌های آموزشی نیز قابل مشاهده هستند.

با توجه به نظریه بورديو در این خصوص به نظر می‌رسد که سرمایه فرهنگی می‌تواند عامل مهمی در بروز برخی مشکلات آموزشی از جمله بیگانگی شاگردان از تحصیل باشد. هرچقدر این سرمایه فرهنگی در شاگردان بیشتر باشد آن‌ها راحت‌تر با مناسبات نظام آموزشی ارتباط برقرار نموده و خود را با فرهنگ محیط آموزشی سازگار خواهند کرد (۳). همچنین آشنا نبودن دانشجویان در بدو ورود به محیط دانشگاه، جدایی و دوری از خانواده، عدم علاقه به رشته دانشگاهی، ناسازگاری با سایر افراد در محیط خوابگاه و کافی نبودن امکانات رفاهی و اقتصادی از جمله شرایطی هستند که می‌تواند مشکلات و ناراحتی‌های روانی و افت تحصیلی را ایجاد نماید (۱۲) که ضمن تأثیر بر زندگی فردی، اجتماعی، تحصیلی و شغلی آنان در تربیت مدیران و برنامه‌ریزان آینده کشور نیز تأثیرگذار خواهد بود (۱۳).

با بررسی پیشینه پژوهش و با توجه به اهداف پژوهش، سؤالات زیر مطرح گردیده است:

سؤال ۱. آیا بین سرمایه فرهنگی، سرمایه اقتصادی و سرمایه اجتماعی دانشجویان رشته‌های پزشکی و وابسته به پزشکی تفاوت معنی‌داری وجود دارد؟

سؤال ۲. آیا بین بیگانگی تحصیلی دانشجویان رشته‌های پزشکی و وابسته به پزشکی تفاوت معنی‌داری وجود دارد؟

سؤال ۳. آیا بین سرمایه فرهنگی، سرمایه اقتصادی، سرمایه اجتماعی و بیگانگی تحصیلی دانشجویان رابطه معنی‌داری وجود دارد؟

تحقیقات صورت گرفته در مورد دانشگاه‌های ایران طی دو دهه اخیر مشخص می‌کند که به‌جای درونی کردن ارزش‌ها، نگرش‌ها و هنجارهای مناسب با فرهنگ جهانی دانشگاهی مطلوب و مؤثر، شاهد بیگانگی دانشجویان از ساختار، فرایند و فرهنگ جهانی دانشگاهی مورد دلخواه کارگزاران عرصه علوم دانشگاهی هستیم (۴). همچنین پژوهش‌های انجام گرفته و تجارب زیسته محققان نشان می‌دهد احساس و نگرش‌هایی نظیر احساس خستگی و عذاب در کلاس درس، بی‌رغبتی و عدم درگیر شدن عمیق در مباحث کلاس، غیبت‌های غیرموجه، سرقت‌های علمی و... که همگی نمونه‌هایی از رفتار و نگرش ناشی از بیگانگی تحصیلی است در میان طیف وسیعی از دانشجویان به چشم می‌خورد (۵، ۶). علاوه بر آن، تأمل و بازاندیشی بر نگرش‌ها، روحيات و رفتارهای دانشجویان و مطالعاتی که در مورد علم پژوهی و فرهنگ آموزش عالی در ایران صورت گرفته است، نشان از جامعه‌پذیری و فرهنگ‌پذیری ناکارآمد و منفعل دانشجویان دارد (۷-۹). چنانچه مشاهده رفتار جمعی دانشجویان گواه بر این مدعاست که باینکه آنان تمام تلاش خود را برای قبولی در کنکور انجام می‌دهند اما بعد از ورود به محیط دانشگاه کم‌کم نسبت به شرایط موجود در محیط آموزشی احساس انزجار و بی‌زاری نموده علاقه آنان به درس و تحصیل کاهش یافته و به نوعی از تحصیل و دانشگاه بیگانه می‌شوند (۳).

جهت تبیین و تأمل بر فرایند پیچیده و چندسویه بیگانگی تحصیلی-دانشگاهی<sup>۱</sup> نظریات گوناگونی مطرح گردیده است (۴). در این پژوهش از میان مجموعه این نظریات، موضوع بیگانگی تحصیلی در قالب نظریه سرمایه فرهنگی بورديو مورد بررسی قرار گرفته است. به اعتقاد بورديو منبع نابرابری در جامعه بیشتر ماهیت فرهنگی دارد تا اقتصادی و فاصله بین فرهنگ مدرسه و خاستگاه اجتماعی شاگردان عامل مهمی در تعیین موفقیت آن‌ها در نظام آموزشی محسوب می‌شود (۱۰). به عقیده بورديو مدرسه یک محیط و عرصه اجتماعی است که ارزشمندترین سرمایه‌ای که فرد می‌تواند در آن داشته باشد همان سرمایه فرهنگی است. در نگاه بورديو منظور از سرمایه فرهنگی عبارت است از: داشتن یکسری عادت و آه‌ها یا عادات فرهنگی مطلوب (وقت‌شناسی، نظم و انضباط، مطالعه) و همچنین آشنایی با شعر و ادبیات، هنر و

<sup>۱</sup> نظریه‌های از خودبیگانگی (مارکس، وبر، زیمل، مانهایم و سیمن)، نظریه‌های فرهنگ، انسان و هویت دانشگاهی (داوسون، ۱۹۹۴؛ تیلور، ۱۹۹۹؛ بچر، ۱۹۸۷؛ گالتونگ، ۱۹۹۴؛ کورتازی، ۱۹۹۷؛ بورديو، ۱۹۸۸)، نظریه سرمایه فرهنگی و نظریه کنش بورديو (۱۹۸۶)، نظریه انتخاب عقلانی (کرایب، ۱۳۸۱؛ دی مور و همکاران، ۱۹۹۳)، نظریه ارزش‌های مادی و فرامادی اینگلهارت (۱۳۷۸، ۱۳۸۲) و نظریه جهانی شدن، مدرنیته، هویت و سیاست زندگی (گیدنز، ۱۳۷۸ و ۱۳۸۲؛ بک، ۲۰۰۰، برگر و همکاران، ۱۳۸۱).

## مواد و روش کار

تحقیق حاضر از نوع توصیفی-تحلیلی است. جامعه آماری پژوهش تعداد ۶۱۶ نفر از دانشجویان ورودی رشته های پزشکی، دندان پزشکی، داروسازی، پرستاری، مامایی، بهداشت، پیراپزشکی (اتاق عمل، فناوری اطلاعات سلامت، هوشبری، رادیولوژی، علوم آزمایشگاهی) دانشکده های دانشگاه علوم پزشکی شهرستان ارومیه در سال تحصیلی ۹۳-۹۲ بوده و بر اساس فرمول کوکران<sup>۱</sup> حجم نمونه برابر ۲۳۷ نفر تعیین گردید که آزمودنی ها با استفاده از روش نمونه گیری طبقه ای نسبی انتخاب و به سوالات پاسخ دادند. از میان ۲۳۷ پرسشنامه توزیع شده ۱۱ مورد مخدوش بودند در نتیجه تعداد ۲۲۶ نمونه در تجزیه و تحلیل آماری استفاده گردیده است که تعداد ۸۵ نمونه معادل ۳۷/۶ درصد پاسخگویان، پسر و ۱۴۱ نمونه معادل ۶۲/۴ درصد پاسخگویان، دختر بودند. ابزار گردآوری داده‌ها در این پژوهش شامل چهار پرسشنامه سرمایه فرهنگی<sup>۲</sup>، سرمایه اقتصادی<sup>۳</sup>، سرمایه اجتماعی<sup>۴</sup> و بیگانگی تحصیلی<sup>۵</sup> است که به صورت واحد و در چهار بخش سازماندهی شده است.

پرسشنامه‌های سرمایه فرهنگی، سرمایه اقتصادی با توجه به ادبیات و مبانی نظری و در نظر گرفتن اهداف تحقیق به صورت محقق ساخته طرح گردیده و روایی منطقی آن‌ها شامل روایی ظاهری و روایی محتوایی توسط اساتید و متخصصان مربوطه تأیید شده است. برای سنجش سرمایه اجتماعی از پرسشنامه سرمایه اجتماعی علیزاده اقدام و همکاران (۱۴) استفاده شده است. همچنین برای سنجش بیگانگی تحصیلی دانشجویان از پرسشنامه بیگانگی تحصیلی جانسون (۱۵) استفاده شده است.

جهت بررسی پایایی ابزاری گردآوری داده‌ها از روش آلفای کرونباخ استفاده گردید و ضریب پایایی محاسبه شده برای هر یک از پرسشنامه‌های سرمایه فرهنگی، سرمایه اقتصادی، سرمایه اجتماعی و بیگانگی تحصیلی به ترتیب برابر ۰/۸۲، ۰/۷۵، ۰/۸۸ و ۰/۹۰ محاسبه گردید. نظر به این که حداقل ضریب پایایی لازم برای پرسشنامه‌های پژوهشی ۰/۷ می‌باشد، لذا می‌توان نتیجه گرفت که پرسشنامه‌های مورد استفاده از پایایی لازم برخوردار است.

در این تحقیق برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی به منظور بیان شاخص‌های مرکزی و پراکندگی در خصوص متغیرها و آماره‌های مورد نظر استفاده شده است؛ و در بخش آمار استنباطی

از آزمون‌های آماری t مستقل، تحلیل واریانس یکطرفه (ANOVA) و ضریب همبستگی پیرسون با استفاده از نرم افزار SPSS18.0 اقدام گردید.

## یافته ها

در جدول ۱، توزیع فراوانی دانشجویان ورودی سال ۹۲ در دانشکده‌های دانشگاه علوم پزشکی ارومیه ارائه شده است. بر این اساس تعداد ۱۷۰ نفر مربوط به رشته پزشکی، ۵۴ نفر مربوط به رشته دندان پزشکی، ۳۱ نفر مربوط به رشته داروسازی، ۸۸ نفر مربوط به رشته پرستاری، ۳۳ نفر مربوط به رشته مامایی، ۷۰ نفر مربوط به رشته‌های بهداشت و ۱۷۰ نفر مربوط به رشته‌های پیراپزشکی بودند.

### جدول (۱): توزیع دانشجویان ورودی سال ۹۲

دانشکده‌های دانشگاه علوم پزشکی در شهرستان ارومیه

ردیف	نام دانشگاه	تعداد
۱	پزشکی (روزانه و بین الملل)	۱۷۰
۲	دندان پزشکی (روزانه و بین الملل)	۵۴
۳	داروسازی	۳۱
۴	پرستاری	۸۸
۵	مامایی	۳۳
۶	بهداشت (عمومی، حرفه‌ای، محیط)	۷۰
۷	پیراپزشکی (اتاق عمل، فناوری اطلاعات سلامت، هوشبری، رادیولوژی، علوم آزمایشگاهی)	۱۷۰
جمع		۶۱۶

در جدول ۲، توزیع فراوانی پاسخگویان در رشته‌های مختلف ارائه شده است. بر این اساس تعداد ۵۹ نفر از دانشجویان معادل (۲۶/۱ درصد) که در جریان تحقیق مشارکت داده شده‌اند مربوط به رشته پزشکی، ۱۸ نفر معادل (۸/۰ درصد) مربوط به رشته دندان پزشکی، ۹ نفر معادل (۴/۰ درصد) مربوط به رشته داروسازی، ۳۷ نفر معادل (۱۶/۴ درصد) مربوط به رشته پرستاری، ۱۴ نفر معادل (۶/۲ درصد) مربوط به رشته مامایی، ۲۶ نفر معادل (۱/۵ درصد) مربوط به رشته‌های بهداشت و ۶۳ نفر معادل (۲۷/۹ درصد) مربوط به رشته‌های پیراپزشکی بوده‌اند.

<sup>1</sup> Cochran  
<sup>2</sup> cultural capital  
<sup>3</sup> economical capital  
<sup>4</sup> social capital  
<sup>5</sup> Academic alienation

**جدول (2):** توزیع فراوانی نمونه آماری بر اساس رشته تحصیلی دانشجویان

رشته	فراوانی	درصد فراوانی نسبی	درصد فراوانی تجمعی
پزشکی (روزانه و بین‌الملل)	۵۹	۲۶/۱	۲۶/۱
دندان پزشکی (روزانه و بین‌الملل)	۱۸	۸/۰	۳۴/۱
داروسازی	۹	۴/۰	۳۸/۱
پرستاری	۳۷	۱۶/۴	۵۴/۴
مامایی	۱۴	۶/۲	۶۰/۶
بهداشت (عمومی، حرفه‌ای، محیط)	۲۶	۱۱/۵	۷۲/۱
پیراپزشکی (اتاق عمل، فناوری اطلاعات سلامت، هوشبری، رادیولوژی، علوم آزمایشگاهی)	۶۳	۲۷/۹	۱۰۰/۰
جمع	۲۲۶	۱۰۰/۰	

آزمون F برای متغیرهای سرمایه اقتصادی و سرمایه اجتماعی به ترتیب برابر ۸/۳۴۳ و ۴/۱۹۵ با درجه آزادی ۶ می‌باشد که در سطح ۰/۰۰۱ و ۰/۰۰۱ معنی‌دار است. بنابراین بین سرمایه فرهنگی، سرمایه اقتصادی و سرمایه اجتماعی دانشجویان رشته‌های پزشکی و وابسته به پزشکی در دانشگاه علوم پزشکی، از لحاظ آماری تفاوت معنی‌دار وجود دارد.

برای بررسی تفاوت در سرمایه فرهنگی، سرمایه اقتصادی و سرمایه اجتماعی دانشجویان رشته‌های پزشکی و وابسته به پزشکی، از آزمون تحلیل واریانس یک عاملی (ANOVA) استفاده شد. همان‌گونه که در جدول ۳ نشان داده شده است، در خصوص متغیر سرمایه فرهنگی، اندازه آزمون F برابر ۲۳/۸۹ با درجه آزادی ۶ می‌باشد که در سطح ۰/۰۰۰ معنی‌دار است. همچنین اندازه

**جدول (3):** بررسی وجود تفاوت در سرمایه فرهنگی، سرمایه اقتصادی و سرمایه اجتماعی دانشجویان رشته‌های پزشکی و وابسته به پزشکی دانشگاه علوم پزشکی ارومیه

نوع سرمایه	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معنی‌داری
سرمایه فرهنگی	۱۷۷۸/۰۰۵	۶	۲۹۶/۳۳۴	۲۳/۸۹۴	۰/۰۰۰
سرمایه اقتصادی	۱۰۴/۵۹۱	۶	۱۷/۴۳۲	۸/۳۴۳	۰/۰۰۰
سرمایه اجتماعی	۵۱۰۷/۰۱	۶	۸۵۱/۱۶۸	۴/۱۹۵	۰/۰۰۱

بین سرمایه اقتصادی دانشجویان رشته پزشکی و دندان پزشکی با سرمایه اقتصادی دانشجویان رشته‌های وابسته به پزشکی شامل رشته‌های پرستاری، بهداشت و پیراپزشکی به‌غیر از مامایی تفاوت معنی‌داری وجود دارد؛ اما بین سرمایه اقتصادی دانشجویان رشته داروسازی با رشته‌های وابسته به پزشکی تفاوت معنی‌دار وجود ندارد. آزمون تعقیبی توکی در خصوص متغیر سرمایه اجتماعی نیز

نتیجه آزمون تعقیبی توکی در خصوص متغیر سرمایه فرهنگی نشان می‌دهد که بین سرمایه فرهنگی دانشجویان رشته‌های پزشکی، دندان پزشکی و داروسازی با سرمایه فرهنگی دانشجویان کلیه رشته‌های وابسته به پزشکی شامل رشته‌های پرستاری، مامایی، بهداشت و پیراپزشکی تفاوت معنی‌داری وجود دارد. آزمون تعقیبی توکی در خصوص متغیر سرمایه اقتصادی نشان می‌دهد

تحصیلی این گروه از دانشجویان از حد متوسط پایین‌تر است. همچنین میانگین نمرات بیگانگی تحصیلی دانشجویان رشته‌های وابسته به پزشکی برابر  $33/48$  و انحراف معیار برابر  $6/08$  می‌باشد که این میانگین از میانگین فرضیه تحقیق ( $32$ ) بالاتر بوده و نشان می‌دهد میزان بیگانگی تحصیلی این گروه از دانشجویان از حد متوسط بالاتر است. همان‌طور که در جدول ۵ نشان داده شده است، اندازه آزمون  $t$  برابر  $2/01$ - است که با درجه آزادی  $210$ ، سطح معنی‌داری  $0/045$  به دست آمده است. با توجه به اینکه سطح معنی‌داری به دست آمده کوچک‌تر از  $0/05$  است ( $P < 0.05$ )، می‌توان گفت بین بیگانگی تحصیلی دانشجویان رشته‌های پزشکی و وابسته به پزشکی تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

نشان می‌دهد بین سرمایه اجتماعی دانشجویان رشته پزشکی با سرمایه اجتماعی دانشجویان رشته‌های وابسته به پزشکی شامل رشته‌های پرستاری و بهداشت به‌غیر از مامایی و پیراپزشکی تفاوت معنی‌داری وجود دارد؛ اما بین سرمایه اجتماعی دانشجویان رشته‌های دندان‌پزشکی و داروسازی با رشته‌های وابسته به پزشکی تفاوت معنی‌دار وجود ندارد.

برای بررسی وجود تفاوت بین بیگانگی تحصیلی دانشجویان رشته‌های پزشکی و دانشجویان رشته‌های وابسته به پزشکی از آزمون  $t$  مستقل استفاده شد. با توجه به جدول ۴، میانگین نمرات بیگانگی تحصیلی دانشجویان رشته‌های پزشکی برابر  $31/74$  و انحراف معیار برابر  $6/11$  می‌باشد که این میانگین از میانگین فرضیه تحقیق ( $32$ ) پایین‌تر بوده و نشان می‌دهد میانگین بیگانگی

**جدول (4):** میانگین و انحراف معیار بیگانگی تحصیلی دانشجویان رشته‌های پزشکی و دانشجویان رشته‌های وابسته به پزشکی

دانشجو	تعداد	میانگین	میانگین فرضیه	انحراف معیار
پزشکی	۸۰	۳۱/۷۴	۳۲	۶/۱۱
وابسته به پزشکی	۱۳۲	۳۳/۴۸	۳۲	۶/۰۸

**جدول (6):** بررسی رابطه بین سرمایه‌های فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی دانشجویان با بیگانگی تحصیلی دانشجویان

سطح معنی‌داری	ضریب همبستگی	متغیر
۰/۰۱۷	-۰/۱۶۶	سرمایه فرهنگی/بیگانگی تحصیلی
۰/۱۷۷	-۰/۰۹۵	سرمایه اقتصادی/بیگانگی تحصیلی
۰/۰۳۱	-۰/۱۵۵	سرمایه اجتماعی/بیگانگی تحصیلی

**جدول (5):** نتیجه آزمون  $t$  برای بررسی وجود تفاوت در بیگانگی تحصیلی دانشجویان رشته‌های پزشکی و دانشجویان رشته‌های وابسته به پزشکی

اندازه آزمون $t$	سطح معنی‌داری	درجه آزادی
-۲/۰۱	۰/۰۴۵	۲۱۰

همان‌گونه که در جدول ۶ نشان داده شده است، اندازه ضریب همبستگی بین متغیرهای سرمایه فرهنگی، سرمایه اقتصادی و سرمایه اجتماعی دانشجویان و متغیر بیگانگی تحصیلی دانشجویان، به ترتیب برابر  $0/166$ ،  $0/095$  و  $0/155$ - می‌باشد که در سطح  $0/017$ ،  $0/177$  و  $0/031$  معنی‌دار است. چون سطح معنی‌داری به دست آمده برای متغیرهای سرمایه فرهنگی و سرمایه اجتماعی کمتر از  $0/05$  ( $p < 0.05$ ) است، می‌توان گفت بین سرمایه فرهنگی و سرمایه اجتماعی دانشجویان و بیگانگی تحصیلی آنان رابطه معنی‌داری وجود دارد که به دلیل وجود ضریب همبستگی منفی و سطح معنی‌داری بالا، این رابطه معکوس و قوی ارزیابی می‌گردد؛ اما در خصوص متغیر سرمایه اقتصادی، با توجه به سطح معنی‌داری به دست آمده ( $p > 0.05$ )، رابطه معنی‌داری بین سرمایه اقتصادی و بیگانگی تحصیلی دانشجویان وجود ندارد.

### بحث و نتیجه گیری

بی‌تردید بیگانگی دانشجویان از درس و تحصیل برای خود آن‌ها و دیگران و نظام آموزشی نیز مشکلاتی را به وجود می‌آورد که افت تحصیلی، عدم مشارکت در مسائل علمی و از دست رفتن سلامت جسم و روان خودشان و... از تبعات این نوع بیگانگی است. اگر جوانان یک مملکت دچار بیگانگی شوند و به‌ویژه اگر از تحصیل و پژوهش بیگانه شوند مسلماً هیچ تعهد، وابستگی، التزام و علاقه هم در قبال برنامه‌ها و اهداف توسعه آموزشی و اجتماعی احساس نخواهند کرد و در نتیجه جامعه از مشارکت نسلی فعال و پویا محروم خواهد شد (۳). در این پژوهش سعی بر آن شد تا بر پایه نظریات بورديو موضوع بیگانگی تحصیلی دانشجویان از منظر

بالاتری برخوردار هستند نسبت به دیگر دانشجویان که از این سرمایه‌ها کمتر بهره‌مند هستند از موضوع بیگانگی تحصیلی کمتر رنج می‌برند در نتیجه این دانشجویان در محیط‌های آموزشی می‌توانند موفق‌تر عمل نمایند به‌نحوی که با علاقه‌مندی بیشتر به امر تحصیل علم بپردازند.

در پایان باید خاطر نشان ساخت نظر به اینکه دانشجویان به‌عنوان سرمایه‌های ملی کشور می‌توانند سهم عمده‌ای در بازسازی و پیشرفت جامعه ایفا کنند، لازم است با توجه به این واقعیت که بیگانگی تحصیلی در میان دانشجویان امروز کشور عزیزمان به امری شایع تبدیل گشته است، اولاً پرداختن به این موضوع و شناسایی میزان بیگانگی تحصیلی و عواملی که باعث بیگانگی دانشجویان از تحصیل و دانشگاه می‌شود می‌تواند راهگشای برنامه ریزان آموزشی و سیاست‌گذاران تحصیلات عالی دانشگاهی و کشور باشد و ثانیاً در این پرداختن بایستی به نابرابری‌های اجتماعی و به دنبال آن نابرابری‌های آموزشی که محصول وجود تفاوت در سرمایه‌های سه‌گانه فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی است؛ توجهی ویژه نمود و برای کاهش بیگانگی تحصیلی دانشجویانی که از آن رنج بیشتری می‌برند برنامه‌ریزی و همت مضاعف گزارد شود.

### تشکر و قدردانی

نویسندگان این تحقیق بر خود واجب می‌دانند از معاونت محترم آموزشی، کارکنان محترم واحد حراست و بخش آموزش کلیه دانشکده‌ها و دانشجویان محترم دانشگاه علوم پزشکی که در اجرای این تحقیق همکاری صمیمانه نموده‌اند کمال تشکر و قدردانی را بنمایند.

سرمایه‌های فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی دانشجویان بررسی گردد.

یافته‌های تحقیق نشانگر وجود تفاوت معنی‌دار بین سرمایه فرهنگی، سرمایه اقتصادی و سرمایه اجتماعی دانشجویان رشته‌های پزشکی و دانشجویان سایر رشته‌های وابسته به پزشکی است که این نتیجه موافق یافته‌های میرقاسمی (۱۶) است. همچنین نتایج تحقیق نشان‌دهنده آن است که میزان بیگانگی از تحصیل در بین دانشجویان جدیدالورود دانشگاه علوم پزشکی ارومیه تقریباً در حد متوسط می‌باشد و بنابراین هنوز در وضعیت بحرانی قرار نگرفته است. همچنین یافته‌ها، بیانگر وجود تفاوت معنی‌دار بین بیگانگی تحصیلی دانشجویان رشته‌های پزشکی و دانشجویان رشته‌های وابسته به پزشکی است. این تفاوت به نحوی است که بیگانگی تحصیلی در میان دانشجویان رشته‌های وابسته به پزشکی از بیگانگی تحصیلی دانشجویان پزشکی بالاتر است. این نتایج همسو با یافته‌های ذکایی (۴)، فاضلی (۶) و قاضی طباطبایی (۹) از جهت تأیید وجود بیگانگی تحصیلی در بین دانشجویان است؛ و درنهایت، نتایج تحقیق نشان داد بین متغیرهای سرمایه فرهنگی و سرمایه اجتماعی دانشجویان با بیگانگی تحصیلی آنان رابطه معنی‌دار و معکوس وجود دارد. بدین معنی که با افزایش نمرات این متغیرها نمرات بیگانگی تحصیلی دانشجویان کاهش می‌یابد. یافته‌های تحقیق از این جهت همسو با یافته‌های موسوی و حیدرپور مرند (۳) می‌باشد. همچنین نتایج تحقیق نشان داد بین سرمایه اقتصادی دانشجویان و بیگانگی تحصیلی آنان رابطه معنی‌داری وجود ندارد که موافق یافته‌های موسوی و حیدرپور مرند (۳) است.

بر اساس مبانی نظری مطرح شده و یافته‌های تحقیق، چنین استنباط می‌شود که دانشجویانی که از سرمایه فرهنگی و اجتماعی

### References:

1. Mohseni Tabrizi A. Alienation, conceptualization and classification of theories in the fields of sociology and psychology. The letter of social sciences, Faculty of Social Sciences, Tehran University 1992; 2(2): 25-73. (Persian)
2. Ganbari M. The study of student alienation and its influencing factors. (Dissertation). Tehran: Faculty of Social Sciences, Allameh Tabatabaei University; 1997. (Persian)
3. Mousavi S.K, Heidarpoure Marand S. A Sociological Investigation of Academic Alienation: A Case Study of Students at Shahed University in Academic Year 2008-2009. J Soc Sci 2009; 56: 35-71. (Persian)
4. Zokaei M.S, Esmaili M.J. Youth and Academic and Educational Alienation. Iran J Cultural Res 2008;4(4):55-90. (Persian)
5. Taefi A. Culture of Scientific-Research of Iran (Investigating capabilities and bottlenecks). Rahyaf J 1990; 21: 47-53. (Persian)
6. Fazeli N. Comparative investigation of academic culture in Iran and Britannia. Iran J Anthropol 2005; 2(3); 93-132. (Persian)

7. Ganeirad MA. Sociology of Development and decline of science in Iran. Tehran: Madine; 2001. (Persian)
8. Rafipour F. Obstacles to scientific development of Iran and its solutions. Tehran: Publishing Corporation; 2003. (Persian)
9. Gazitatabaei M, Marjaei H. Investigating the factors influencing academic self-efficacy on PhD. And MA students of Tehran University. *Quarterly J Res Planing Higher Educ* 2002; 7(19): 31-58. (Persian)
10. Sharepour M. Sociology of education. Tehran: Samt; 2007. (Persian)
11. Mousavi SK. Sociology of ducation, Course notes. Tehran: Shahed University; 2008. (Persian)
12. Hossanee H, Moosavy MH. The comparative study of health status of medical students and para-medical student's trainee. *J Gorgan Univ Med Sci* 2004; 6(1): 101-7. (Persian)
13. Dadkhah B, Mohamadi MA, Mozafari N. Mental health status of the students in Ardabil University of Medical Sciences. *J Ardebil Univ Med Sci* 2006; 6(19); 31-6. (Persian)
14. Alizade Aghdam MB, Koohi K, Abbaszadeh M, Mobarak Bakhshayesh M. The Relationship between religious (Islamic) Edicts and social capital among students of Tabriz University. *J Develop strategy* 2013; 3: 149-50. (Persian)
15. Johnson GM. Student Alienation, Academic Achievement, and WebCT Use. *Educ Tech Soc* 2005; 179-89.
16. Mirghasemi, SJ. The study of stratification in higher education through monitoring cultural capital, social capital and economical capital of students in main educational groups (Dissertation). Urmia: Islamic Azad University, Urmia Branch; 2014. (Persian)

## A STUDY ON THE STUDENT ALIENATION THROUGH MONITORING CULTURAL CAPITAL, ECONOMICAL CAPITAL AND SOCIAL CAPITAL OF STUDENTS IN URMIA UNIVERSITY OF MEDICAL SCIENCES IN ACADEMIC YEAR 2013-2014

Mirghasemi SJ<sup>1\*</sup>, Hassani M<sup>2</sup>, Samery M<sup>3</sup>

Received: 27 Feb, 2015; Accepted: 22 May, 2015

### Abstract

**Background & Aims:** One of the problems in contemporary period that many communities had been suffered is the alienation in different forms. Academic alienation as one form of alienation is a term that is used to describe separation of students from learning process. Therefore, the purpose of this research is to investigate student alienation through monitoring cultural capital, economical capital and social capital of students.

**Materials & Methods:** This is an analytical and descriptive study. The population was 616 recently entered students of Urmia University of Medical Sciences in Academic year 2013-2014. 237 samples were selected by stratified sampling method. The data were collected by four questionnaires named "cultural capital", "social capital" and "economical capital" and "academic alienation". Their validity and reliability were examined and confirmed. Independent Samples T-Test, One-Way ANOVA and Pearson Correlation was used for statistical analysis using SPSS18.8 software.

**Results:** Findings showed that the alienation of students is almost tolerable and isn't in critical situation. However, there is significant difference between alienation of students of medical sciences and students of medical related fields. Also there is significant relationship between "cultural capital" and "social capital" and "academic alienation" of students, but there isn't significant relationship between "economical capital" and "academic alienation" of students.

**Conclusion:** Academic alienation among students is an undeniable fact. Paying attention to alienation and factors affecting on it, can help planners of higher education in the country.

**Key words:** academic alienation, cultural capital, economical capital, social capital, students

**Address:** Urmia University, Educational Department

**Tel:**(+98) 9124392710

**Email:** s\_mirghasemi@yahoo.com

<sup>1</sup> MA in Curriculum Development and Educational Technology, Urmia University (Corresponding Author)

<sup>2</sup> Assistant Professor in Educational Management, Department of Education, Faculty of Literature and humanities, Urmia university, Urmia, Iran

<sup>3</sup> Assistant Professor in Educational Management, Department of Education, Faculty of humanities, Islamic Azad University, Urmia, Iran Urmia university, Urmia, Iran